

УЛСЫН НИСЭХИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

“Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”- ийн 74-т “Улсын нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай” хуулийн төслийг боловсруулж, хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх” гэж заасны хэрэгжилтийг хангах хүрээнд Улсын нисэхийн тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийн төслийг боловсруулсан.

Батлан хамгаалахын сайдын 2025 оны А/12 дугаар тушаалаар Улсын нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах ажлын хэсэг байгуулан, хуулийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах, үнэлгээний тайланг хийхэд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25.1.2- т заасны дагуу тус хуулийн нийт заалтын 50-аас дээш хувьд нэмэлт, өөрчлөлт орох нөхцөл үүссэн тул хуулийн төслийг шинэчилсэн найруулгын хэлбэрээр боловсруулсан болно.

Тус хуулийн төслийг боловсруулахдаа сүүлийн жилүүдэд Улсын нисэхийн тухай хуулийн үйлчлэлд хамаарах байгууллагуудад улсын агаарын хөлөг шинээр авч ашиглах үйл ажиллагааны цар хүрээ улам нэмэгдэж байгаатай холбогдуулан улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагуудын үйл ажиллагааг нэгдсэн бодлого, удирдлагаар хангах, тэдгээрийн чиг үүргийг хуулиар тодорхойлох, улсын нисэхийн багц дүрмээр зохицуулах харилцааг нарийвчлан заах, улсын агаарын хөлгийг бүртгэх, нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээ олгох, гадаадын иргэн гэрээгээр үүрэг гүйцэтгэх болон улсын нисэхийн аюулгүй байдал, нислэгийн үйл ажиллагааны хяналт, зохицуулалтын талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг өөрчлөх, боловсронгуй болгох хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлсэн.

Түүнчлэн улсын нисэхийн асуудлыг удирдан чиглүүлэх асуудлын хүрээнд Улсын Их Хурал, Засгийн газрын бүрэн эрх болон Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага, улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагуудын чиг үүргийг нарийвчлан тодорхойлсноороо Улсын нисэхийн тухай хууль /шинэчлэн найруулга/-ийн төсөл хүчин төгөлдөр мөрдөж буй хуулиас онцлогтой болсон.

Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар улсын төсөвт нэмэлт зардал шаардахгүй бөгөөд хууль, эрх зүйн зохицуулалтын үр нөлөө сайжирч, улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагын нислэгийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх зүйн орчин сайжирч, улсын нисэхийн үйл ажиллагаанд оролцогч иргэн, аж ахуйн нэгж, төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх байгууллагын хүлээх үүрэг, хариуцлага, хяналт, зохицуулалт тодорхой болж, түүнийг дагалдан хуулийг хэрэгжүүлэх бусад эрх зүйн баримт бичгүүд боловсронгуй болох, хуулийн давхардал, хийдэл, зөрчил арилах зэрэг чухал ач холбогдолтой юм.

Хуулийн төсөлд төрийн захиргааны төв байгууллагууд болон төрийн бус байгууллага, хуулийн үйлчлэлд хамаарах байгууллагууд болон цахим санал, хэлэлцүүлэг зохион байгуулахад бүгд дэмжсэн болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

УЛСЫН НИСЭХИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Улсын нисэхийн тухай хууль нь 2003 онд анх батлагдаж улсын агаарын хөлгөөр нислэг үйлдэх, улсын нисэхийн аюулгүй ажиллагаа болон аюулгүй байдлыг хангахтай холбогдсон харилцааг зохицуулж байна. Тус хуульд нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлт, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэх шаардлагын үүднээс нийт 6 удаа холбогдох нэмэлт, өөрчлөлт оруулжээ.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 181 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 74-т “Улсын нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай” хуулийн төслийг боловсруулж, 2025 онд хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх гэж заасныг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд “Улсын нисэхийн тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийн төслийн боловсруулан, хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д заасны дагуу төрийн захиргааны төв байгууллагуудын саналыг тусган боловсрууллаа.

Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд Батлан хамгаалахын сайдын 2025 оны А/12 дугаар тушаалаар Улсын нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах чиг үүрэг бүхий “Ажлын хэсэг”-ийг байгуулан, хуулийн төслийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах, үнэлгээний тайланг хийхэд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25.1.2-т заасны дагуу тус хуулийн нийт заалтын 50-аас дээш хувьд нэмэлт, өөрчлөлт орох нөхцөл үүссэн тул “Ажлын хэсэг”-ээс хуулийн төслийг шинэчилсэн найруулгын хэлбэрээр боловсруулах нь зүйтэй гэж үзсэн болно.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа–2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн тавдугаар зүйлийн зорилт 5.2-т төрийн захиргааны байгууллагуудын бүтэц, зохион байгуулалтыг оновчтой тодорхойлж, чиг үүрэг, эрх мэдлийн хуваарилалтыг нарийвчлах тухай, мөн 2015 оны 85 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлогын үндэс”-т батлан хамгаалах бодлого, үйл ажиллагааны харилцааг зохицуулах эрх зүйн цогц байдлыг бүрдүүлэх талаар, 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан “Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-д үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын уялдаа холбоог сайжруулж, ажил үүргийн давхцал, хийдлийг арилгах, харилцан зохицуулалт хийх механизмыг боловсронгуй болгох талаар тус тус заасан нь Улсын нисэхийн чиглэлээр шинэ зохицуулалт хийх шаардлагыг тодорхойлж байна.

Тус хуулийн төслийг боловсруулахдаа сүүлийн жилүүдэд Улсын нисэхийн тухай хуулийн үйлчлэлд хамаарах байгууллагуудад улсын агаарын хөлөг шинээр авч ашиглах үйл ажиллагааны цар хүрээ улам нэмэгдэж байгаатай холбогдуулан улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагуудын үйл ажиллагааг нэгдсэн бодлого, удирдлагаар хангах, тэдгээрийн чиг үүргийг хуулиар тодорхойлох, улсын нисэхийн багц дүрмээр зохицуулах харилцааг нарийвчлан заах, улсын агаарын хөлгийг бүртгэх, нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээ олгох, гадаадын иргэн гэрээгээр үүрэг гүйцэтгэх болон улсын нисэхийн аюулгүй байдал, нислэгийн үйл ажиллагааны хяналт, зохицуулалтын талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг өөрчлөх, боловсронгуй болгох хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлсэн.

Түүнчлэн улсын нисэхийн асуудлыг удирдан чиглүүлэх асуудлын хүрээнд Улсын Их Хурал, Засгийн газрын бүрэн эрх болон Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага, улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагуудын чиг үүргийг нарийвчлан тодорхойлсноороо Улсын нисэхийн тухай хууль /шинэчлэн найруулга/-ийн төсөл хүчин төгөлдөр мөрдөж буй хуулиас онцлогтой болсон.

Хуулийн төсөлд улсын нисэхийн асуудлыг удирдан чиглүүлэх асуудлын хүрээнд Улсын Их Хурал, Засгийн газрын бүрэн эрх, Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага болон Улсын нисэхийн үйл ажиллагаа эрхлэгч болон Улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагуудын үүрэг, чиглэлийг хуулийн төсөлд нарийвчлан тусгалаа.

Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд шинэчлэн найруулсан болон нэмэгдүүлсэн зүйл заалтуудыг бүлэг бүрээр тусгавал дараах байдалтай байна. Үүнд:

1. Нэгдүгээр бүлэг – Нийтлэг үндэслэл. Хүчин төгөлдөр хуулийн 1 дүгээр бүлгийн 4 зүйл, 6 хэсэг, 5 заалтыг өөрчилж найруулан 4 зүйл, 6 хэсэг, 18 заалттайгаар боловсруулсан.

Утга найруулгын өөрчлөлтүүд болон хуулийн нэр томъёонд нэмэлтээр улсын агаарын хөлгөөр үйлдэх нислэгийн ангиллууд, улсын нисэхийн багц дүрэм, улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллага болон цэргийн зориулалттай нисгэгчгүй нисэх хэрэгсэл зэрэг тодорхойлолтуудыг тусгасан.

2. Хоёрдугаар бүлэг – Улсын нисэхийн талаарх төрийн байгууллагын бүрэн эрх. Хүчин төгөлдөр хуулийн 3 зүйл, 4 хэсэг, 15 заалтыг өөрчилж 6 зүйл, 9 хэсэг, 31 заалттай байхаар шинэчлэн боловсруулсан.

Тус бүлэгт Улсын их хурлын бүрэн эрх, Засгийн газрын бүрэн эрх, Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагуудын чиг үүргийг шинээр, Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн засгийн газрын гишүүний бүрэн эрх, Цэргийн мэргэжлийн дээд удирдлагын байгууллагын чиг үүргийг шинэчлэн найруулж улсын нисэхийн үйл ажиллагааг төрөөс зохицуулах нарийвчилсан зохицуулалтуудыг тусгаж өгсөн. Мөн хүчин төгөлдөр хуулийн 2 дугаар бүлэгт тусгагдсан байсан улсын нисэхийн багц дүрмийн зохицуулалтыг тус бүлгээс хассан.

3. Гуравдугаар бүлэг – Улсын нисэхийн үйл ажиллагааны зохицуулалт. Хүчин төгөлдөр хуулийн 2 дугаар бүлэгт тусгагдсан байсан улсын нисэхийн багц дүрмийн зохицуулалтыг шинээр бүлэг болгон боловсруулж 1 зүйл, 1 хэсэг, 8 заалтыг өөрчлөн найруулан 1 зүйл, 1 хэсэг, 11 заалт байхаар тусгасан.

Энэ бүлэгт тусгагдсан үйл ажиллагааны зохицуулалт нь тус хуультай нийцүүлэн баталсан эрх зүйн хэм, хэмжээний акт болох “Улсын нисэхийн багц дүрэм”-ийн харилцааг хуульчилсан байх ба шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар одоо байгаа 7 дүрэм болон нэмэлтээр “Улсын агаарын хөлгөөр нислэг үйлдэх дүрэм”, “Нисэхийн инженерийн албаны дүрэм”, “Нислэгийн дадлагажуурын цогцолборыг ашиглах дүрэм” болон “Цэргийн зориулалттай нисгэгчгүй нисэх хэрэгслийг бүртгэх, гэрчилгээжүүлэх, ашиглах, хяналт тавих

дүрэм”-үүд улсын нисэхийн үйл ажиллагааг зохицуулах үндсэн баримт бичгүүд байхаар тус хуулийн төсөлд тусгагдаад байна.

4. Дөрөвдүгээр бүлэг – Улсын агаарын хөлөг, түүнд хамаарах үйл ажиллагаа. Хүчин төгөлдөр хуулийн 4 зүйл, 14 хэсэг, 8 заалтыг өөрчилж 4 зүйл, 22 хэсэг, 8 заалттайгаар боловсруулсан.

Тус бүлэгт Улсын агаарын хөлгийн бүртгэл, гэрчилгээжүүлэх үйл ажиллагаа, Улсын агаарын хөлгөөр үйлдэх нислэгийн ангилал, нислэгийн хөдөлгөөнийг зохицуулахтай холбогдсон зарим харилцаануудыг илүү тодорхой байдлаар хуульчлах зорилтын хүрээнд нарийвчилсан зохицуулалтууд нэмэлтээр болон шинэчлэн найруулагдсан. Мөн энэ бүлэгт улсын агаарын хөлгөөр нислэг үйлдэх, техник үйлчилгээ хийх нисгэгч, инженер техникчдийн бүрэлдэхүүнд шаардлага хангаж буй гадаад улсын болон монгол улсын иргэнийг гэрээгээр үүрэг гүйцэтгүүлэх боломжийг нээж тодорхой зохицуулалт тусгагдсан.

5. Тавдугаар бүлэг – Улсын нисэхийн аэродромын ашиглалт. Тухайн бүлэг нь хүчин төгөлдөр байгаа улсын нисэхийн тухай хуулийн 2 зүйл, 6 хэсэгт өөрчлөлт оруулж 2 зүйл 9 хэсэг байхаар боловсруулагдсан.

Хуулийн төсөлд улсын нисэхийн аэродромыг байгуулах, бүртгүүлэх, түүнтэй холбоотой үйл ажиллагааг нарийвчлан тодорхойлохоор шинэчлэн найруулсан. Мөн улсын нисэхийн аэродромын аюулгүй байдал, ашиглалт, хамгаалалт, бэлэн байдал, тоноглолыг улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллага хариуцахаар шинээр зохицуулалт тусгагдсан. Түүнчлэн хүчин төгөлдөр хуульд улсын нисэхийн аэродромыг хамтран ашиглах тухай зохицуулалт байсан бол шинэчилсэн найруулгын төсөлд эзэмшил хамаарахгүйгээр улсын болон иргэний нисэхийн аэродромыг хамтран ашиглах тухай асуудал журмаар зохицуулагдах зохицуулалт тусгагдсан.

6. Зургаадугаар бүлэг – Нислэгийн аюулгүй байдал, аюулгүйн хамгаалалт. Улсын нисэхийн тухай хуулийн 1 зүйл 7 хэсгийг 2 зүйл, 6 хэсэг, 6 заалттай байхаар боловсруулсан.

Тус бүлэгт улсын нисэхийн аюулгүй ажиллагаа, аюулгүй байдалтай холбоотой зохицуулалтууд байсныг Иргэний нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга болон бусад хууль, тогтоомжуудтай нийцүүлэн нэршлийг нислэгийн аюулгүй байдал, аюулгүйн хамгаалалт болгон өөрчлөн найруулсан. Хүчин төгөлдөр хуульд нислэгийн аюулгүй байдлын хяналтын зохицуулалтууд тодорхой тусгагдаагүй байсныг нарийвчилж, батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын улсын хяналтын байцаагч (улсын нисэхийн байцаагч нисгэгч, инженер)-ын эрх, үүргийг иргэний нисэхийн хяналтын байцаагчидтай дүйцүүлэн тусгасан. Мөн хүчин төгөлдөр буй хуульд тусгагдсан аюулгүйн хамгаалалттай холбоотой зохицуулалтуудыг шинэчлэн найруулж өөрчилсөн.

7. Долдугаар бүлэг – Улсын агаарын хөлгийг эрэн хайх аврах ажиллагаа. Хуулийн 3 зүйл, 5 хэсгийг өөрчлөн найруулж 2 зүйл 5 хэсэгтэй байхаар боловсруулсан.

Тус бүлэгт тусгагдсан байсан эрэн хайх авран туслах ажлын зохицуулалтуудыг гамшгийн тухай хууль болон бусад хуулиудтай нийцүүлж холбогдох найруулгуудыг

боловсруулсан. Мөн энэ чиглэлээр дүрмийн зохицуулалттай байх зорилгоор улсын нисэхийн багц дүрмээр зохицуулах тухай хэсэг нэмсэн.

8. Наймдугаар бүлэг – Улсын нисэхийн нислэг-техникийн осол зөрчлийг шинжлэн шалгах. Энэ бүлэг нь хүчин төгөлдөр буй хуулийн 2 зүйл 4 хэсэг, 5 заалтад өөрчлөлт оруулж 3 зүйл, 8 хэсэг, 17 заалттайгаар шинээр боловсруулагдсан.

Энэ бүлэг нь бүтцийн хувьд улсын нисэхийн нислэг техникийн осол, зөрчлийг шинжлэн шалгах болон улсын нисэхийн нислэг техникийн осол, зөрчлийг шинжлэн шалгах шинжээчийн бүрэн эрхийн асуудлуудыг тусгасан байсныг осол зөрчлийг шинжлэн шалгах ажиллагаа, ерөнхий шинжээчийн бүрэн эрх, үүрэг, шинжлэн шалгах комисс, түүний бүрэн эрх гэсэн байдлаар илүү системтэй ойлгомжтой байдлаар боловсруулсан. Улсын нисэхийн нислэг-техникийн осол, зөрчлийг шалгах шинжээч болон комиссын бүрэн эрхийг Иргэний нисэхийн тухай хуульд энэ чиглэлээр тусгагдсан зарим зохицуулалтуудтай дүйлгэж шинээр боловсруулсан. Мөн шинжээч болон комиссын үйл ажиллагааг хараат бус, бие даасан байлгах үндсийг тус хуулийн зохицуулалтаар бий болгож байгаа нь онцлог юм. Түүнчлэн Улсын нисэхийн нислэг-техникийн осол зөрчлийг шалгах шинжээч, комиссын бүрэлдэхүүнд тавигдах шаардлага, ажиллах чиг үүргийг тодорхой зааж өгсөн.

9. Есдүгээр бүлэг – Бусад зүйл. Тус бүлгийн 1 зүйл 2 хэсгийг бусад хууль, тогтоомжуудтай нийцүүлэн найруулгын өөрчлөлтийг тусган өөрчилсөн. Мөн хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл гэм хэргийн шинжгүй бол төрийн албаны тухай хуулиас гадна цэргийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлагыг хүлээлгэх зохицуулалтыг нэмсэн.

Ийнхүү Улсын нисэхийн тухай хуулийг одоогийн нөхцөл, бусад хууль тогтоомжтой нийцүүлэн 9 бүлэг, 25 зүйл, 68 хэсэг, 91 заалттайгаар эцэслэн боловсруулагдсан болно.

Улсын нисэхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар улсын төсөвт нэмэлт зардал шаардахгүй бөгөөд хууль, эрх зүйн зохицуулалтын үр нөлөө сайжирч, улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагын нислэгийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх зүйн орчин сайжирч, улсын нисэхийн үйл ажиллагаанд оролцогч иргэн, аж ахуйн нэгж, төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх байгууллагын хүлээх үүрэг, хариуцлага, хяналт, зохицуулалт тодорхой болж, түүнийг дагалдан хуулийг хэрэгжүүлэх бусад эрх зүйн баримт бичгүүд боловсронгуй болох, хуулийн давхардал, хийдэл, зөрчил арилах зэрэг чухал ач холбогдолтой юм.

Хуулийн төсөлд төрийн захиргааны төв байгууллагууд болон төрийн бус байгууллага, хуулийн үйлчлэлд хамаарах байгууллагууд болон цахим санал, хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж явуулахад хуулийн төслийг бүгд дэмжсэн болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР